

A kövek

Csodálatos élete

Sorsa van a köveknek is. Egy-egy épületnek sokszor kalandosabb az élettörténete, mint a legkalandosabb emberéletnek. A várak romokban álló falai „ha beszélni tudnának”, többet mondhatnának el, mint a legkalandosabb világutazó. Egy-egy ősi templom fel tudná mondani egy ország történelmét. Az esztergomi bazilika ősi kövei vagy a pécsi székesegyház az Árpádokról tudnának beszélni, a budai vártemplom a tatárdulásról, Mátyás király esküvőjéről, a török hódoltságról mesélne. És így tovább.

Sok mesélni valója volna minden épületnek! Talán jó is, hogy nem tudnak emberi nyelven szólni. Nemesen és zárkózottan állnak az idők viharában.

Zárkózottan, de mégse szótlanul. Mert a maguk sajátos nyelvén mégis sokat elmondanak. Minden ősi épület századok változó izlésáramlatai közepette jutott el a mai időkig. S a megváltozott izlés mindenkor igyekezett a maga kívánalmai szerint átfermálni a nagyobbszabású épületeket. Egy-egy ősi épület ezért lett sokszor a születésétől napjainkig tartó stílusváltozásoknak valóságos példatárává. Vannak templomok, melyeken a román stílus elemektől kezdve a gótika, a reneszánsz, a barokk kezenyoma egymás mellett fedezhető fel.

Minden kor a maga nyelvén szerette dicsérni az Istent. Ezért törekedtek arra, hogy templomaik a legfrissebb szépségkivánalmakat is kielégítsék. Ha egy korai középkori román templom teteje leégett, vagy bármely része megrongálódott, az elpusztult részeket már a következő század a maga izlése szerint állította helyre. Így került a régi román alépítményre gótikus ivezetű boltozás, vagy így építették át barokk izlés szerint a régibb gótikus vagy renaissance kori épületeket. Időnként minden épület rászorul némi javításra.

Forrás: *Pesti Hírlap*
Ponlapot 1934 XII/4

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

A barokk homlokzatból erőteljesen ugranak elő az eredeti gótikus tornyok támasztó pillérei.

S ezekkel a koronként megismétlődő „renoválásokkal” a későbbi kor mindig igyekezett jobban magáévá tenni a régi épületet. A hódítás szelleme vezérelte mindig a renoválókat. Nem volt sok tisztelet bennük a régi stílusokkal szemben. Nem is tudtak belehelyezkedni az övétől eltérő gondolkodásba, mely esetleg épp ellenkezőképpen fogta fel a szépség alapszabályait. A gótikát, a középkori keresztény művészet legnagyobb stílusát, a renaissance idején *barbárnak* tartották. Ezért kapta a *gót* nevet is az egész építészeti stílus. Le-

becsülni akarta a barbár gótok nevével ezt a stílust a renaissance modern formákat kereső izlése. Természetes tehát, hogy az ilyen „gót”, vagyis „barbár” épületet nem is tulságosan tartották tiszteletben a későbbi századok. Rengeteg ősi műemléket vetkőztetett ki eredeti formáiból a későbbi átalakítás. Csak a mi korunk tudja történelmi szemmel nézni e műemlékeket, alig egy százada, hogy régi épületeket annak a kornak stílusában igyekeznek helyreállítani, amelyben az épület megszületett. Az eredeti stílus megővését csak a modern restaurációs korszak tartja kötelezőnek. Kétszáz évvel ezelőtt még minden épületet barokk stílusban tataroztak át. A régi építészeti formákat elnyelte az akkori új díszítések tengere. Furcsa vegyes hatások jöttek létre ezekkel az át-

Osztályozás

Tárgy:

725.94

„1934”

Személy:

Helyszám:

stilizálásokkal. Az alapformákat a felületi javítás sokszor nem tudta megváltoztatni csak elleplezni. Ezért a sok új stílusban felrakott malterréteg alatt sok esetben változatlanul ott szunnyadt a régi stílusú épületész.

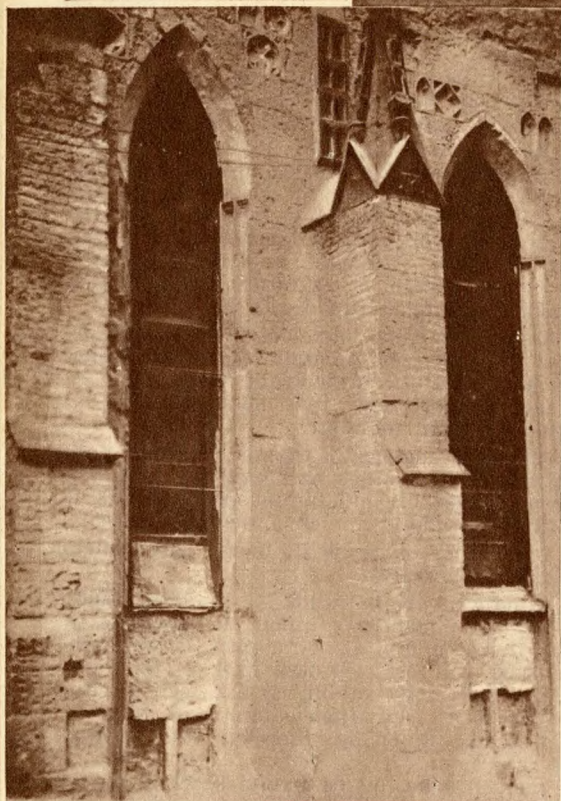
A barokk kor természetesen örökre vélte eltemetni a régi diszeket, miket lebecsült és nyugodt lélekkel el is pusztított volna, ha nem került volna rengeteg fáradságba és költségbe ez a pusztítás. Így megelégedett a betemetésével is.

A mi korunk elfogulatlanabb, szemlélete a barokkot is történelmi távlatból itéli meg és nem ad előnyt egymással szemben semelyik stílus-elvnek. Ha egy régi épületet ma restaurálnak, igyekeznek az illető épület alapstílusa szerint elvégezni a helyreállítás munkáit. Tehát

a később barokk mezbe bujtattott ősi gótikus épületet gótikus stílusban törekszenek rendbehozni. Persze, ha a barokk valami csodálatos új részlettel gazdagította a régi emléket, ezt a részletet nem fogja megsemmisíteni a restaurálás. Ma már csak ott változtat a restaurátor, ahol nem rombol értéket. Ebben különbözik a régi idők restaurátoraitól.

*

Magyarország műemlékei között igen sok van, melyet a régi átépítés teljesen kivetkőztetett eredeti formáiból. Körülbelül egy évvel ezelőtt furcsa látványban volt része a pesti sétálónak, akit az Erzsébet-híd felé vitt az útja. A hid pesti oldalánál álló sárgára festett barokk templomra állványokat huztak fel és hangos kalapácsolással kezdték leverni a fal vastag vakolatát. A levert vakolat alól pedig csodálatos lát-

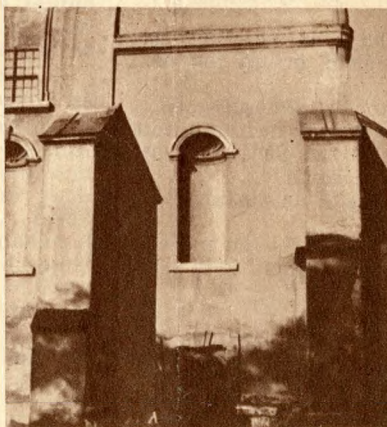

Gótikus támasztópillérek és ablaknyílások a templom szentélyrészén.

A vakolat alól remek gótikus díszű ajtókeretek kerültek napfényre. Alsó kép: a déli torony alsó része, a templom legrégibb részlete.

ványként kerültek elő a régi gótikus faldiszek eltemetett maradványai. Mint egy beszédes képeskönyv jelent meg előttünk e stílusok egymással vívott harcának szemléltető előadása. Remek ablakkeretek, márványművek és diszfaragások támadnak fel a kétszázados mésztetetőből. Csodálatos látványt adott ez a feltámadás. A kíváncsiak serege bámulta az érdekes munkát.

A *Belvárosi plébániatemplom*ot a XV. századból való gótikus szentélyrész kivételével a XVIII. század barokk alkotásának tartották eddig. Most kiderült, hogy az *egész templom* sokkal régibb századok alkotása s a barokk templomhajót csak az elpusztult régi részletek pótlásaként építették meg a XVIII. században. A templom déli tornyának alapépitményei még a XII—XIII. században épült ősi bazilika falának maradványai. Az ősi román templomot Mátyás

király idejében bővítették ki és stilizálták át először. A török idők pusztításainak helyreállításakor, a XVIII. században vette fel második köntösét az alaposan megrongált épület. Hatalmas részleteket teljesen újra kellett felépíteni. Ekkor készült a barokk templomhajó.

Most itt áll előttünk felderítve a régibb arc. Csodálkozva nézhetjük, hogy a kövek élete is milyen küzdelmes lehet. Éppen olyan, mint az embereké.